

A1998-16 26.08.98

Konkurranseloven § 3-10

Leveringsnektelse: Brødrene Lohne sølvvarefabrikk AS - Monrad Johnsens Eftf.

Sammendrag:

Konkurransetilsynet har valgt å ikke gripe inn overfor Brødrene Lohne sølvvarefabrikk AS, som har nektet å inngå forretningsforbindelse med Monrad Johnsens Eftf.. Det relevante marked i denne saken er norskprodusert sølvbestikk. Alle merker og mønster av sølvbestikk anses som potensielle valg for forhandlerens kunder. Konkurransetilsynet har kommet til at det er gode muligheter for å finne alternative leverandører, og har derfor avgjort at det ikke er grunnlag for inngrep etter konkurranseloven.

Konkurransetilsynet viser til Deres brev av 26.06.98 og telefonsamtale med tilsynet 13. august 1998 om nektelse av forretningsforbindelse med leverandøren Brødrene Lohne sølvvarefabrikk AS (Brødr. Lohne).

I brevet klager De på at Brødrene Lohne ikke ønsker å etablere en forbindelse med Deres forretning, Monrad Johnsens Eftf., i Nordfjordeid. Brødr. Lohne har i brev datert 03.07.98 gitt uttrykk for at de fortrinnsvis ønsker å selge sine produkter gjennom butikker som legger hovedvekt på salg av sølv- og gullsmedvarer. Leverandøren ønsker å knytte seg til forhandlere med god fagkunnskap og et distributørnett som gjenspeiler produktenes eksklusive karakter. Brødr. Lohne har allerede en forhandler på Nordfjordeid, R. Hestenes AS. Innklagede ønsker å begrense sine leveranser til sin eksisterende forhandler.

Forholdet til konkurranseloven § 3-10

En leverandør står i utgangspunktet fritt til å velge sine forretningsforbindelser. Med hjemmel i konkurranseloven § 3-10 kan imidlertid Konkurransetilsynet gripe inn mot vilkår, avtaler eller handlinger dersom tilsynet finner at disse har til formål, virkning eller er egnet til å begrense konkurransen i strid med lovens formål. I konkurranseloven § 1-1 heter det at lovens formål er å sørge for effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser ved å legge forholdene til rette for virksom konkurranse. Som eksempler på handlinger som kan begrense konkurransen i strid med lovens formål, nevner loven blant annet forretningsnektelser.

Hvis en ervervsdrivende skal kunne begrense konkurransen i strid med lovens formål om effektiv bruk av samfunnets ressurser, må vedkommende være i stand til å utøve markedsrett. Muligheten for å utøve markedsrett avhenger av sluttbrukernes valgmuligheter. Det vil derfor være avgjørende for Konkurransetilsynets innledende vurderinger å avgjøre om det eksisterer alternative leverandører innenfor det relevante marked, jf Konkurransetilsynets retningslinjer for vurdering av forretningsnektelser, kapittel 3. I nevnte retningslinjer legges det videre til grunn at hvis det finnes alternative leverandører som kan levere et tilsvarende produkt av sammenlignbar kvalitet til sammenlignbar pris, så er det lite sannsynlig at forretningsnektelsen kan føre til en begrensning av

konkurransen i strid med formålet i loven.

Konkurransetilsynets vurderinger

For å kunne vurdere om leveringsnektelsen kan virke konkurransebegrensende og om grunnlaget for inngrep er til stede, vil Konkurransetilsynet først vurdere hvilke produkter og forhandlere konsumentene antas å velge mellom. Videre vurderes forhandlerens potensielle leverandører.

Det relevante produktmarked

Produktmarkedet defineres ved å kartlegge alle andre produkter som fungerer som substitutter for det aktuelle produktet. De har uttalt at leveringsnektelsen gjelder sølvbestikk. Utgangspunktet for avgrensningen av det relevante produktmarkedet er dermed sølvbestikk. Sølvbestikk blir sett på som en tradisjonsrik vare som benyttes som samleobjekt. Det finnes både sølvplett-, messing- og stålbestikk. Med enkelte unntak har disse imidlertid ikke det eksklusive preget som sølv har. Prisforskjellen er dessuten stor. Sølvplett-, messing- og stålbestikk kan derfor ikke uten videre betraktes som et tilfredsstillende substitutt for sølvbestikk. For mange forbrukere finnes heller ikke alternative produkter for *norsk* produsert sølvbestikk. For disse kundene er utenlandsk sølvbestikk et svakt substitutt fordi de ønsker å kjøpe de tradisjonelle norske merkene som har vært lenge i markedet. Dette taler for en smalere definisjon av produktmarkedet, til *norskprodusert sølvbestikk*.

I sølvbestikkmarkedet står en også overfor ulike kjøpegrupper som har varierende etterspørselastisiteter. Det vil si at det som fremstår som et aktuelt substitutt for én kjøper behøver ikke være det for en annen. Det kan derfor være nødvendig å trekke inn bestemte kundesegmenter i definisjonen av det relevante produktmarked. Ettersom sølvbestikk er et typisk samleobjekt, vil konsumentene i en viss forstand være "innelåste" fra det øyeblikk de velger et bestemt mønster. Når en kunde over mange år har samlet på en serie er det, slik De selv påpeker i brev datert 14.07.98, uaktuelt å velge alternative mønster. For disse kundene vil substitusjonsmulighetene være relativt små. Dette trekker i retning av at markedet for sølvbestikk kan betraktes som en serie av *del*markeder, der hvert enkelt merke eller mønster utgjør et eget produktmarked. Forhandlerens "nye" kunder har imidlertid ikke bundet seg opp til et bestemt mønster. Disse kundene kan i realiteten velge mellom alle sølvbestikkmerkene fra de ulike leverandørene, og har derfor gode substitusjonsmuligheter.

En forhandler som er monopolist på et bestemt merke i et geografisk marked kan ha en viss markedsrett overfor det kundesegmentet som har knyttet seg opp til et mønster. Denne markedsretten kan utnyttes til å øke prisene. I praksis vil imidlertid en forhandler ha begrenset mulighet til å skille "nye" fra "gamle" kunder slik at prisen kan differensieres mellom disse. Markedet for sølvbestikk er dessuten sterkt preget av prislighet, som kan være en indikasjon på at de ulike merkene er del av samme produktmarked. Konkurransetilsynet legger med dette til grunn at alle norskproduserte merker og mønstre innenfor sølvbestikk tilhører det samme produktmarked; dvs *norskprodusert sølvbestikk*.

Det relevante geografiske marked

I telefonsamtale 13. august 1998 opplyser De at forretningen Deres har kunder fra både Måløy, Stryn, Gloppen og Bremangerlandet. Dette skulle trekke i retning av at området som avgrenses av kommunene Vågsøy, Eid, Stryn, Gloppen og Bremanger i Sogn og Fjordane fylke kan anses som det relevante

geografiske markedet. Konkurransetilsynet tar ikke endelig stilling til det relevante geografiske markedet i denne saken, men konstaterer at utfallet av saken ville blitt det samme om for eksempel Nordfjordeid hadde blitt definert som det relevante geografiske markedet. Foruten R. Hestenes AS på Nordfjordeid finnes det for øvrig gullsmedforhandlere både i Stryn, Måløy og på Sandane.

Alternative leveringsmuligheter

Det vil være avgjørende for Konkurransetilsynets innledende vurderinger å avgjøre om det eksisterer alternative leverandører innenfor det relevante marked. Hvis forhandleren utsatt for forretningsnektelsen har alternative leverandører, vil forhandleren kunne bytte produkt. Det relevante produktmarkedet er slik definert at alle merker og mønster innenfor det relevante produktmarked er potensielle valg for forhandlerens kunder. Selv om forhandleren skifter produkt, vil derfor konkurransen om kundene i markedet som helhet i stor grad opprettholdes. Etter det Konkurransetilsynet kjenner til finnes det minst åtte norske produsenter av sølvvarer på det norske markedet. Hver enkelt leverandør har bare en liten del av det relevante markedet. Det er atskillige leverandører på markedet som allerede leverer til Monrad Johnsens Eftf.. Dette tyder på at Monrad Johnsens Eftf. har alternative leveringsmuligheter.

Da markedet betjenes av flere forhandlere og produktene til både Brødrene Lohne Sølvvarefabrikk og de fleste andre norske leverandørene er representert i distriktet, må dessuten kundenes valgmuligheter innenfor et rimelig avgrenset område sies å være relativt gode.

Konkurransetilsynet har kommet til at det er gode muligheter for å finne alternative leverandører. I denne vurderingen har ikke tilsynet foretatt en detaljert avgrensning av segmentene i markedet. En kan således ikke utelukke at en kunne kommet frem til en mindre snever markedsdefinisjon. Etter tilsynets oppfatning har imidlertid Monrad Johnsens Eftf. alternative leverandører selv om en legger den snevre markedsdefinisjonen til grunn. Det synes klart at Monrad Johnsens Eftf. kan drive sin virksomhet videre omtrent som tidligere ved å satse på leveranser fra andre leverandører. Tilsynet vurderer det derfor som lite sannsynlig at forretningsnektelsen begrenser konkurransen i strid med lovens formål, og grunnlaget for inngrep etter krrl § 3-10 er dermed ikke til stede. På denne bakgrunn kommer tilsynet ikke til å forfølge saken videre.

[til toppen](#)